د افغانستان اسلامي جمهوري دولت
لوړو زده کړو وزارت
کندهار پوهنتون
ښووني او روزني پوهنځی
پښتو څانګه

په بې علمی او ناپوهی د پاچهی خوبونه نور له سره وباسئ ! !

پوهنیز سیستم په لوی کندهار کي

Ketabton.com

لارښود استاد : څېړندوی شېر شاه رشاد

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځانګړني :

موضوع: پوهنیز سیستم په لوی کندهار کي

څېړونکي: بېلا بېل محصلین

لارښود استاد : څېړندوی شېر شاه رشاد

انلاین چاري: مختار احمد احسان – د لراوبر وېبپاڼي برېښنايي کتابتون

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

خېړنغونډه ۱۳۹۲ ل. کل د غويي ۱۷
د پښتو ژبي او ادبياتو څانګه - کندهار پوهنتون

د ښووني او روزني پوهنځي د پښتو ژبي او ادبياتو د څانګي د درېيمي ټولګۍ په دوهم سمستر کي يو مضمون د څېړني په نامه په کاريکولم کي ستهٔ. د دې مضمون په لومړۍ ورځو کي د څېړني اساسات توضيح او تشريح سول. د تطبيقي څېړني له پاره "پوهنيز سيسستم په لوی کندهار کي" موضوع د دې ټولګۍ دوې مياشتنی کار محصلينو ته وسپارل سو .

د دې ټولګۍ ګرده محصلين ۹۱ کسه دي، نهه، نهه کسه پر لسو ډلو ووېشل سول او د هري ډلي له پاره د څېړني د موضوع يوه، يوه برخه وويشه سوه، لس برخي په لاندي توګه وې:

۱ -په ښوونځيو او مدرسو کي روزنيز اړخ
۲ -د ټولني اغېزې پر اوسني پوهنيز سيستم باندي
۳ -د پلرونو او ميندو له خوا ښوونځيو ته د اولادونو د نه لېږلو سببونه
۴ -پخوانی مروج او اوسنی پوهنيز سيستم
۵ -د ښوونځي ، مدرسې او خصوصي ښوونځي توپيرونه
۶ -نوی نصاب او د ښوونکو سويه

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷ -نوې تکنالوژي په پوهنیز سیستم کي
۸ -د ښځو د تعلیم دکچې د کښته والي علتونه
۹ -په لوی کندهار کي د ۱۲ فارغین، په کانکور کي شمولیت او د آزموینې نتایج
۱۰ -د ښوونځیو د ځولو علل

ددې څېړنې له پاره ۸۴۳ مرکې سوي دي، ۸۲۴ پوښتنلیکونه راټول سوي دي، د ۱۳۰ عامو خلکو نظر غوښتل سوی دئ، ۳۷ ښوونځي، ۱۲۵ ښوونکي، ۱۸۵ زده کوونکي د څېړنې منابع دي، د څېړنې میتود په لویه کچه مرکه او پوښتنلیک دئ.

د څېړنې اقتصادي لګښت خپله محصلینو پرغاړه اخیستی وو. د څېړنې پایلې د ۱۳۹۲کال د غویي په ۱۷ ورځ په کندهار پوهنتون کي د یوې څېړنغونډې په بڼه و ګډونوالو ته وړاندي سوې، له بده مرغه چي د پوهنې وزارت او ریاست کوم استازي پکښې برخه اخیستې نه وه .
د څېړنې پایله ښیي چي پوهنیز بهیر په لوی کندهار کي د خلکو د رضایت او قناعت وړ نه دئ او د خلکو له اړتیاوو سره متناسب نه دئ .
د څېړنې پایلې په جزئیاتو په لاندي ډول دي:

۱ -موضوع: په ښوونځیو او مدرسو کي روزنیز اړخ

ددې موضوع په اړه له یوه روزونکي اولسو ښوونکو سره په څلورو ښوونځیو کي مرکې سوي دي. په کندهار ولایت کي ۴۲۴ ښوونځي رسمي ثبت دي، خوشاوخا درې پر څلور (□(۳/۴)) ئې فعال دي، ۲۰ رسمي د ینې مدرسې دي، ۱۳ رسمي خصوصي ښوونځي دي،رسمي اسناد ښیي چي شاوخوا دوه لکه زده کوونکي په زده کړه بوخت دي.
اوس دکندهار ښار د نجونو په لسو ښوونځیو او د هلکانو په شلو ښوونځیو کي روزنیز ښوونکي مقرر دي. په ښوونځیو او مدرسوکي د ښې روزنې او دبداخلاقیو ، پردي کلتور او ناوړه فلمونو د لیدنې دمخنیوی به پاره تبلغ کوي، خو په مدرسوکي دا روزنیز سیستم بریالی غوندي دئ چي د دوئ له تجربو څخه په ښوونځیو کي هم باید کار واخیستل سي. خو په مدرسو کي یوه نیمګړتیا داده چي په ټولو مدرسو کي یو نصاب نسته او عصري علوم نه لوستل کېږي .

۲ -موضوع: د ټولني اغېزې پر اوسني پوهنیز سیستم باندي

ددې موضوع په څېړنه کي له ۲۰۰ کسانو سره مرکه سوې ده، لاندي پوښتنې مطرح سوي دي:
الف: دپوهنې په اړه ستاسي نظر او خپل اولادونه آیا ښوونځي ته لېږئ؟
۷۲ په سل کي پوهنه د ټولنې په ګټه بولي او خپل اولادونه ښوونځي ته لېږي .
۲۸ په سل کي خپل اولادونه ښوونځي ته نه لېږي، چي په هغو کي بیا د ۸۳ په سل کي د نه لېږلو سبب اقتصادي موضوع ده .
ب: د اولادونو دزده کړي په اړه د ښوونځیو یا مدرسو له اداري سره وینئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۳ په سل کې، هو
۸۷ په سل کې، یا
ج: د پوهنې اغېزې پرتولنه څه دي؟
د کتابونو، مجلو، اخبارونو او نورو چاپي رسنیو ډېرېدل
د پوهې عامېدل
له دباندې نړۍ سره ډېر اړیکې

۳ -موضوع: د پلرونو او میندو له خوا ښوونځیو ته د اولادونو د نه لېږلو سببونه

ددغې موضوع په اړه ۳۲ د نظر خاوندان، ۳۸ د ښوونځیو ښوونکي، ۱۳۰ عام وګړي او ۹۰ زده کوونکي پوښتل شوي دي.

۴۹ په سل کې ناامني لوی سبب بولي
۲۹ په سل کې اقتصادي عامل
۱۲ په سل کې د زده کړې ناسم تعبیر
۲ په سل کې د ټولنې دودیز شرایط

٤ -موضوع: پخوانی مروج او اوسنی پوهنیز سیستم

دا موضوع په ۱۸ ښوونځیو کې له ۲۸ ښوونکو څخه پوښتل شوې ده.
الف: د پخواني مروج سیستم ښېګڼې:
د زده کوونکو نظم او ډسپلین
په لوړو ټولګیو کې پر ټولنیزو او طبعیو علومو وېش
د یوه او پرله پسې نصاب لرل
د ښو او تکړه ښوونکو روزل

(c) ketabton.com: The Digital Library

ب: د پخواني مروج سیستم نیمګړتیاوي:
زده کړه انفرادي وه
دزده کوونکو جرئت لږ و
د زده کړي درسي مواد محدودول او نور مرستندویه مواد نه ول
۸۰ په سل کي ښوونکی د درس محور و
ج: د اوسني پوهنیز سیستم ښېګڼې:
د ښوونکو او زده کوونکو ګډه زده کړه (لاتر اوسه په ټولو ښوونځیو کي مروجه نه ده(
د ښوونکو له خوا انځوریزه ښوونه (لاتر اوسه په ټولو ښوونځیو کي مروجه نه ده(
د ښوونکو تدریسي مفردات او پلان
په نویو کتابونو کي ښه صحافت
د: د اوسني پوهنیز سیستم نیمګړتیاوي:
لایحې راوزي، خو نه عملي کېږي.
د تدریسي نصاب ژر بدلون او له نصاب سره سم د ښوونکو نه روزل
د لومړیو ټولګیو له پاره ډېر مضامین
د زده کوونکو د خوښي څانګه (ټولنیز او طبیعي) نه ټاکل
ښوونکو ته له مسلک سره سم د مضامینو نه ورکول

۵ -موضوع : د ښوونځي، مدرسې او خصوصي ښوونځي توپیرونه

په دې موضوع کي ۳۴ ښوونکي، ۴۲ زده کوونکي او ۷ کسه اداري مسولین پوښتل سوي دي .

لومړی - د نصاب مسئله :

د رسمي لېسو او خصوصي ښوونځیو نصاب تر ډېري اندازې هماغه دولتي نصاب دئ چي د مرکزي دولت له خوا ټاکل سوی دئ. خو د تدریس او درسي میتود په باب د ښوونکو خپل سلیقوي برخورد معموله خبره ده. په دې باب د یادوني وړ خبره دا ده چي په دیني برخه کي زموږ مدرسي کوم مشخص درسي نصاب نه لري.

دوهم - د تعلیمي سويې مسئله:

د تعلیمي سويې څخه زموږ مراد دا دئ چي د کوم ښوونځي زیاتو شاګردانو لوړو زده کړو ته لاره موندلې ده، موږ له خپلي دې څېړني څخه دا نتیجه تر لاسه کړه چي د ځینو رسمي لېسو زیاتو شاګردانو لوړو زده کړو ته لاره موندلې ده. خو د خصوصي لېسو او مدارسو شاګردان ببخي پر هیڅ حساب دي.

دریم - د چاپېریال مسئله:

له چاپېریال څخه زموږ مقصد د مکاتبو او مدارسو هغه برخي دي چي زده کوونکي د تفریح پر مهال د هوا تبدیلی له پاره ورته راوزي. په دغو ساحو کي باید د زرغونوالی پوره مراعت سوی وي. د دې په څنګ کي د سپورټي میدانونو او نورو آسانتیاوو لرل هم د ښه چاپېریال نمایندګي کوي. زموږ له څېړني څخه معلومېږي چي په

(c) ketabton.com: The Digital Library

سلو کي پنځه رسمي لېسې له دغو ښېګڼو څخه برخمني دي. شخصي مکتبونه اکثره په شخصي کورونو کي جوړ سوي دي، چي طبيعي خبره ده پورته ښېګڼې نه لري. مدرسې او د ديني زده کړو اکثره مرکزونه هم د شخصي مکاتبو په برخليک اخته دي.

ځلرم–د علمي تجاربو او لابراتوارو نېستي:

په دغه اړه رسمي لېسې او شخصي مکاتب پوره توپير لري. که څه هم په ځينو لېسو کي د لابراتوار په نوم خاصي خوني موجودي دي، خو ډېره لږه استفاده ورڅخه کېږي. خو په شخصي مکاتبو کي د لابراتوار او تجربو يادول يوه افسانه ښکاري. دا پېښنه ښيي چي د ښار له ټولو زده کوونکو څخه په سلو کي تقريباً ۱۰ فيصده زده کوونکي له لابراتورونو او علمي تجاربو څخه برخمن دي، دا چي هغوی به له دې لاري کوم مهارتونه ترلاسه کړي او زده کړي وي بېل بحث غواړي.

پنځم–د کتابتونو نه موجوديت:

په مکاتبو او مدارسو کي د لويو کتابخانو موجوديت د زده کوونکو له پاره ډېر اړين کار دئ. زده کوونکي کولای سي چي د خپلو درسي موادو پر څنګ د کتابخانې له بېلابېلو کتابونو څخه د ممدو کتابو په ډول استفاده وکړي. اوس مهال په کندهار ښار کي خورا لږ دا سي لېسې سته چي کتابتونونه ولري، کومي لېسې چي کتابخانې لري، تر اوسه ئې زده کوونکي په دې نه پوهېږي چي څه ډول بايد د کتابخانو له کتابونو څخه استفاده وکړي. زموږ د څېړني پر بنسټ په مدارسو او شخصي مکاتبو کي کوم دا سي کتابتون چي په يادولو وارزي وجود نه لري.

شپږم–د استادانو له پاره د ورکشاپونو جوړول:

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې څېړنې نتايج ښيي چې: د مکاتبو د استادانو له پاره په بېلابېلو وختونو کي علمي او تعليمي ورکشاپونه جوړ سوي دي، خو له دغې ښېګڼې څخه د مدارسو استادان محروم دي.

اووم–د معلمينو او استادانو مسئله:

د رسمي ښوونځيو په سلو کي ۸ معلمين ليسانس دي، پاته ښوونکي د دولسم ټولګي فارغين دي. د مدارسو اکثريت ښوونکي د دوولسم زده کړي لري، ډېر لږ ئې په ديني او مذهبي پوهنو کي لاسرسی لري. په داسي حال کي چي د مدارسو استادان بايد سل په سلو کي له ديني او مذهبي اموراتو څخه آګاه وي .

عيني مشاهدات:

په ځينو رسمي مکاتبو کي په مشخص ډول ښځينه ښوونځيو کي داسي معلمين درس ورکوي چي پښتو ئې دوهمه ژبه ده او يا بالکل په پوهېږي نه. کله چي زده کوونکی د يو څه په اړه پوښتنه وکړي معلم صاحب وايي چي زه په پښتو نه پوهېږم.

په ځينو ښځينه مکاتبو کي په لوی لاس زموږ سيميز رواجونه او بازی له منځه وړل کېږي او پر ځای ئې د نورو هيوادونو کلتوري او فرهنګي مناسباتو ته ځای ورکول کېږي. په دې ښوونځيو کي د پردي کلتور مخنيوی خو پرېږده د بل د کلتور او ژبې له پاره کارکېږي.

٦ -موضوع: نوی نصاب او د ښوونکو سويه

دا موضوع په ۱۲ ليسو کي له ۳۰ ښوونکو او ۴۵ زده کوونکو سره څېړل سوې ده

پخواني ښوونکي په خپلو مضامينو کي ډېر تکړه دي.

له ۱۲ څخه فارغ مقرر سوي ښوونکي پوره تجربه او پوهه نه لري .

ليسانس ښوونکي لږ دي .

د نوي نصاب په اړه ورکشاپونه او ټريننګونه لږ دي.

د نوي نصاب په درسي کتابونو کي ډېري تيروتني سته، چي کله کله نوي ښوونکي هم نه په پوهېږي او په هغسي تيروتلي بڼه ئې ورښيي .

د تدريسي نصاب ژر بدلون يوه لويه فاجعه ده

۷ -موضوع: نوې تکنالوژي په پوهنيز سيستم کي

ددې موضوع په اړه ۵۵۰ مرکې سوي او ۸۰۰ پوښتنليکونه ويشل سوي دي، له دې ټولو څخه ۷۰ په سل کي د ښوونځيو او پوهنتونو زده کوونکي، ۱۵ په سل کي ښوونکي، ۲ په سل کي حکومتي کارکوونکي، ۹ په سل کي د نېټ کيفې د انټرنېټ کاروونکي دي. د پوښتنليکو او مرکو پايله ښيي، چي په نوي تکنالوژي کي موبايل تر ټولو ډېر کارېږي، ترهغه وروسته کمپيوټر، انټرنېټ، تلويزيون او پروجيکټور دي .

د موبايل کارونه:

۷۰ په سل کي د خبرو له پاره

۱۵ په سل کي د فلمونو او ګيمونو له پاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۵ په سل کي د خبرونو او درسونو له پاره
د کمپیوټر کارَونه:
۷۵ په سل کي کمپیوټر ئې زده دئ
په هغو کي **۳۵** په سل کي خپل کمپیوټر لري
په هغو کي ۳۰ په سل کي خپل کمپیوټر نه لري، خو نېټ کیفي ته لاسرسی لري
په هغو کي **۳۵** په سل کي نه خپل کمپیوټر لري او نه هم نېټ کیفي ته لاسرسی.
د انټرنېټ کارَونه:
۲۵ په سل کي کسانو نېټ زده دئ
په هغو کي ۱۸ په سل کي د ښوونځیو ښوونکي، د لوړو ټولګیو زده کوونکي او محصلین دي .
په هغو کي ۷ په سل کي دولتي کارکوونکي او شخصي کسان دي .
په هغو کي ۳۰ په سل کي خپل یا دولتی نېټ کاروي .
په هغو کي ۷۰ په سل کي نېټ کیفي ته ځي .
د تلویزیون او پروجیکټور کارَونه:
۱۰ په سل کي ښوونځي ئې لري
۹۰ په سل کي ښوونځي ئې نه پېژني .

۸ -موضوع : د ښځود تعلیم د کچي د کښته والي علتونه

ددې موضوع په اړه په پینځو لیسو او یو منځني ښوونځي کي له ۲۰ ښوونکو او **۱۵** زده کوونکو سره مرکې سوي دي. ددې مرکو پایله لاندي علتونه رابښیي:
د لیک او لوست کښته کچه
د پوهني په ګټو نه پوهېدل
د رسنیو له لاري د عامه پوهاوي نستون
په کښته ټولګیو کي د هلکانو او نجونو ګډې زده کړي
د نجونو دزده کړي له پاره د ښو شرایطو نه موجودیت
په کوڅه او بازار کي د نجونو ځورونه
د ښځینه ښوونکو نه بسنه (عدم کفایت)

۹ -موضوع : په لوی کندهار کي د ۱۲ فارغین، په کانکور کي شمولیت او د هغو بریالیتوب

دا موضوع د رسمي شمېرو په راټولولو او د لوی کندهار او د هېواد له نورو سیمو سره دهغو د پرتلني پر میتود ولاړه څېړنه ده.
رسمي شمېرې ښیي، چي په ۱۳۹۱ ل کال کي (۲۳۵۰۰۰) کسه له ۱۲ ټخه فارغ دي، په هغو کي (۱۹۷۰۰۰) فارغینو په کانکور آزموینه کي نوم لیکنه کړې ده او یوازي (۱۷۲۰۰۰) کسو په دې آزموینه کي ګډون کړئ دئ، چي په هغو کي (۴۹۰۰۰) ځوانان بریالي سوي دي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لوی کندهار د ګڼ مېشتو ځلورو ولايتونو (کندهار، هلمند، زابل او روزګان) د ۱۲ فارغين په ۱۳۹۱ل. کال کي يوازي (**۴۳۲۰**) کسه دي، چي د ټول هيواد ۲ په سل کي هم نه جوړوي. او که له ځينو پخوانيو نوم ورکو او لسواليو سره چي اوس په مصلحتي سياست کي و ولايت ته لوړ سوي دي، پرتله سي، د دې پښتني ځلورو ولايتو ټول فارغين د هغې نوم ورکي اولسوالۍ په سر نه دي. د پخوانۍ اولسوالۍ او او سني ولايت دايکنډي د ۱۲ فارغين په ۱۳۹۱ل. کال کي (**۵۴۷۵**) کسه دي او د غزني د خواجه عمر د هزاره ورونو د اولسوالي فارغين هم په يوازي سر نژدې پينځه زرو ته رسېږي.

که د هيواد راتلونکي ته نظر واچوو، بالغ او عاقل انسانان خو پرېږده، حتی يو کوچينی هم په دې پوهېږي چي د هېواد ګرده چاري په هغه چا پوري اړه لري، کوم چي تعليم او تحصيل ئې کړی وي. په بې علمۍ او ناپوهۍ د پاچهۍ خوبونه نور له سره وباسئ !

په دې لړ کي يوه بله ملي او حياتي مسئله چي د تودو سيمو (ګرم سېرو) ولايتونه ورسره مخامخ دي، هغه د ۱۲ د فراغت مهال، د کانکور د آزموينې ورکړه، او بېرته که د تودو سيمو پوهنتون ته دا فارغ ځوان بريالی سو، دَی د خپل ژوند د ډېر ګران او مهم پړاو پينځلس مياشتي له لاسه ورکوي، په داسي حال کي چي د سړو سيمو ځوان فارغ

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لينده‌ی ميشات کي فارغ کېږي، په مرغومي کي د کانکور آزموينه ورکوي او په کب يا وري کي پوهنتون پيلوی. د ژوند يوازي درې مياشتي ئې انتظار ويوست .

که دوخت په اهميت پوه خلک و اوسو او څه ارزښت راته ولري زموږ ددې کال (١٣٩١) فارغين د کندهار (٢٠١٩کسه) او د لوی کندهار د ابيا (٤٣٢٠کسه) دي او هريوه ئې د ژوند ١٥ مياشتي له لاسه ورکړي دي .
که موږ د تودو سيمو ولايات (له فراه څخه نيولې تر ننګرهاره پوري) يو لږ څه په خپله ګټه او تاوان، خير او شر پوه و اوسو، موږ يوازي په کندهار کي د خپل ځوان قشر د يوې دورې (٢٠١٩x١٥=٣٠٢٨٥ (د برش زره دوه سوه پينځه اتيا مياشتي چي (٢٥٢٣) کاله کېږي، لولپه کړل او د يوې خاشي غوندي باک موهم نه په کېږي .

د کانکور ځنډېده نه يوازي د ځوانانو د وخت ضايع ده، بلکي د بر ځوانان له لوړو زده کړو څخه زړه توري کوي.

که تاسي ددې پيړۍ (سدۍ) د ټولو فارغينو محاسبه وکړئ، چي موږ څونه ضايعات ورکړي دي، خدای مه که، ګرده به ليوني سوو .
خوشال خان خورا ښه ويلي دي:

چي ئې علم و فضل نه وي، چي پر تخت د بادشاه کښيني
يا يو ايږ دئ، يا ليوه دئ يا ئې ګاو و خر شماره

١٠ -موضوع : د ښوونځيو د سوځولو علل

ددې اهمې موضوع له پاره له سلو قومي مشرانو ، عامو خلګو ، ښوونکو او د پوهني له اړوند مسولينو سره مرکې سوي او پوښتنليکونه ورکړه سوي دي. ددې پرځنګ د کندهار راډيو تلويزيون له آرشيف او ويبسايټونو څخه پخواني مواد او اسناد هم راټول سوي دي .
څېړنه او اسناد ښيي چي له هراته تر چتراله پوري خپلي لمنې ته خپله بلا اخيستي يوو. ددې څېړني پايله د ښوونځيو په سوځولو کي دا لاندي سلني راښيي:
١٣ په سل کي: - وسله وال طالبان
٣٢ په سل کي: - سياسي ډلي او تنظيمونه
٥١ په سل کي: - دباندی سياست زموږ په خپل لاس
د لسو سره موضوعاتو څېړنه ښيي چي:
که موږ خپله ددې سيمي اولس او خلګ د پيل په غوږ کي ببده و اوسو ، نور به موهم خوب دروند او ژوند به مو تر وړی سپک وي .

کندهار پوهنتون
څېړندوی شېرشاه رشاد
د ١٣٩٢ل. کل د غويي ٢٨

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لراوبر برېښنايي کتابتون

قدرمنو لوستونکو !

تاسو کولای سئ د لراوبر ویبپاڼي په برېښنايي کتابتون کي زیات شمېر ارزښتناک او په زړه پوري آثار په خپل تفریحي وخت کي مطالعه کړئ .

د لراوبر انلاین کتابتون ستاسو لپاره د لاندینیو موضوعګانو اړوند آثار پر لیکه کوي :

- **اسلام او مذهب**
- **ساینس او تخنیک**
- **سپورټ او روغتیا**
- **تاریخ او سیاست**
- **هنر او ادبیات**
- **دماشومانو لپاره**
- **بیلابېل آثار**

www.Larawbar.net/library

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library